

FEJÉRDY GERGELY

A Front National előretörése
Franciaországban

MKI-ELEMZÉSEK

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Magyar Külügyi Intézet

Felelős szerkesztő és tördelő:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: +36 1 279-5700

Fax: +36 1 279-5701

E-mail: titkarsag@hii.hu

www.kulugyiintezet.hu

www.hii.hu

© Fejérdy Gergely, 2011
© Magyar Külügyi Intézet, 2011

A FELMÉRÉSEK EREDMÉNYE

A franciák körében legkedveltebb napilap, a *Le Parisien* 2011. március 6-i, vasárnapi száma közölte a Harris Interactive Intézet által készített felmérést, amely azt vizsgálta, hogy egy évvel az elnökválasztások előtt az esélyes jelöltek milyen támogatottságot élveznek. Az eredmény, miszerint a francia politikai palettán szélsőjobboldali pártként ismert *Front National* (Nemzeti Front, FN) elnök asszonya, s egyben a pártalapító lánya, Marine Le Pen az első fordulóban megelőzné az ellenzéki Szocialista Párt (PS) és a jelenlegi kormányzó párt (UMP) jelöltjét, nagy megdöbbenést keltett. Ezt jól mutatja az a tény, hogy már március 5-én a *Le Figaro* és a *Le Monde* internetes felületén olvasható volt a hír, még azelőtt, hogy megjelent volna a *Le Parisien*. Az eredmény annyira hihetetlennek, illetve 2002-t idézőnek látszott, hogy másnap, március 7-én egy újabb felmérés eredményeiről lehetett olvasni a nagy francia napilapok honlapján. A közvélemény-kutatás hivatalos végeredménye, amely 2011. március 8-án a *Le Parisien* hasábjain jelent meg, arra hívta fel a figyelmet, hogy bármilyen variációt is vesznek figyelembe, Marine Le Pen (24%-kal) lenne az első forduló győztese. A felmérés alapján az is kiderült, hogy egyedül a hivatalosan még mindig nem jelölt, szocialista párti Dominique Strauss-Kahn (DSK), a Nemzetközi Valutaalap főigazgatója tudná megszorogatni az FN jelöltjét, de ő is csak 23%-os támogatottságot érne el.¹ A jelenlegi elnök, Nicolas Sarkozy lényegében minden forgatókönyv szerint kényes helyzetbe kerülne, és igen kicsi az esélye annak, hogy 2012-ben ne kelljen elhagynia az Elysée-palotát. Az Institut Français d'Opinion Publique (IFOP) március 9-én publikált felmérése megcáfolja ugyan a Harris Interactive eredményeit, és Marine Le Pen-t minden esetben csupán a harmadik helyen hozza, de azt is kiemeli, hogy az FN erősödése 2011 első három hónapjában látványos volt.²

1 A közvélemény-kutatás 1618, a választási névjegyzékbe felvett személy internetes megkeresésével történt, 2011. február 28. és március 3. között. A felmérés szerint Marine Le Pen 23%-ot, Martine Aubry és Nicolas Sarkozy egyaránt 21%-ot kapna. A második felmérés már csak 1347 személy megkérdezésével készült, 2011. március 5–6-án. L. „2012: un sondage donne Le Pen devant DSK et Sarkozy”. *Le Figaro.fr*, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/03/07/01002-20110307ARTFIG00617-2012-un-sondage-donne-le-pen-devant-dsk-et-sarkozy.php>, 2011. március 7.

2 Azóta megjelent több közvélemény-kutatási adat, így például az IFOP március 9-én: „2012: Le Pen derrière Sarkozy et le candidat PS sauf si c'est Royal selon IFOP”. *La Dépeche.fr*, <http://www.ladepeche.fr/article/2011/03/09/1031198-2012-Le-Pen-derriere-Sarkozy-et-le-candidat-PS-sauf-si-c-est-Royal-selon-l-Ifop.html>, 2011. március 9.

ELŐZMÉNYEK

Ezek az információk Franciaországban mindenkit a 2002. április 21-én zajlott elnökválasztás első fordulójára emlékeztettek. Az FN akkori jelöltje, Jean-Marie Le Pen 16,86%-os eredményével maga mögé utasította a szocialisták jelöltjét, Lionel Jospin-t, (aki a szavazatok 16,18%-át kapta), s Jacques Chirackal (19,88%) jutott tovább a második fordulóra. Ez a váratlan esemény óriási tüntetéseket eredményezett. A közvélemény-kutatókat élesen bírálták, mert még a választásokat megelőzően is az FN várható kiesését jelezték. Azt, hogy ez nem így alakult, lényegében a baloldali szavazótábor nagyfokú széttagoltsága is okozta; ezért a nagy vesztes, a francia Szocialista Párt 2006-ban ismét bevezette az elnökválasztás előtt a párton belüli előválasztást, amit már 1995-ben is alkalmazott, de 2002-ben elhagyott.³ Így 2006. november 16-án Ségolène Royal maga mögé utasította Laurent Fabiust és Dominique Strauss-Kahnt, s pártja egyetlen elnökjelöltjeként vehetett részt a 2007-es választásokon. Ekkor ez a taktika sikeresnek látszott, hiszen – részben ennek is köszönhetően – az FN jelöltje, Jean-Marie Le Pen (10,44%-kal) már az első fordulóban is csak a negyedik helyet tudta elérni, és a PS jelöltje jutott tovább a második megmérettetésre. A 2012 tavaszán esedékes elnökválasztás előtt a francia Szocialista Pártban az előválasztás megszervezése szükségszerűnek látszik, már csak azért is, mert eddig (2011. március 31.) tíz hivatalos jelöltjük van és még több esélyes,⁴ de – ettől függetlenül – az FN társadalmi támogatottságát mutató közvélemény-kutatási eredmények is komolyan alátámasztják ennek fontosságát.

Az FN-nek a felmérésekből kirajzolódó előretörése a jelenlegi kormánypárt számára is a 2002-es választásokat idézi, noha más előjellel. Az akkori győztes, Jacques Chirac (82,21%) valójában az FN eredményének köszönhetette újraválasztását. Le Pen legyőzése érdekében, illetve a helyzetből profitálva, két nappal az első forduló után, 2002. április 23-án jött létre a – többek között a centrumot és a jobboldali erőket tömörítő – *Union pour la majorité présidentielle* (Szövetség az elnöki többségért, UMP) párt, amelyet 2002. november 17-én hivatalosan átkereszteltek a *Union pour un mouvement populaire* (Szövetség egy népi mozgalomért) névre. Ez a politikai formáció kilenc éve bírja a hatalmat Franciaországban. Egy esztendővel az elnökválasztások előtt azonban az UMP helyzete különösen is kényes. A jelenlegi elnök (és igencsak valószínű jelölt), Nicolas Sarkozy népszerűsége 2008 novemberétől kisebb hullámzásokkal ugyan, de folyamatosan csökken, ráadásul az utóbbi egy évben ez a tendencia folyamatosan erősödik.⁵ Az UMP egyelőre nem rendelkezik egyetlen hivatalos jelölttel sem, mégis egyre több név merül fel, mint potenciális ellenfél – elég csak a pártból is kilépő Dominique de Villepin-re

3 A 2012-es elnökválasztást megelőző előválasztásokon a tervek szerint nem csupán a PS tagsága, hanem bárki szavazhat majd. A nyár közepéig kell jelezni a jelöltség szándékát, a döntéshozatal 2011 őszén lesz.

4 A listát l. „Primaire présidentielle socialiste de 2011”. *Wikipedia.org*, http://fr.wikipedia.org/wiki/Primaire_pr%C3%A9sidentielle_socialiste_de_2011, 2011. március 31.

5 „Sondages popularité, Nicolas Sarkozy”. *Sondages en France.fr*, <http://www.sondages-en-france.fr/sondages/Popularit%C3%A9/Nicolas%20Sarkozy>, 2011. március 30.

gondolni. A közvélemény-kutatásokban megjelenő információk csupán napfényre hozták azt, amit egyébként korábban is lehetett sejteni: a francia kormányzó párton belüli feszültségek igenis komolyak, és Nicolas Sarkozy 2012-es újraválasztásának esélyei egyre kétségesebbek.

A március elején megjelent, az FN előretörésével kapcsolatos eredmények ugyanakkor nem jelentettek teljesen újdonságot,⁶ de a megyei közgyűléseket fele arányban megújító, 2011. március 20-án és 27-én megtartott ún. „kantoni választások” (*élections cantonales*) miatt nagy hangsúlyt kaptak. Ez, a francia pártok között a 2012-es elnökválasztás előtti utolsó hivatalos megmérést még inkább ráirányította a figyelmet a jelenlegi politikai erőviszonyokra. A felmérések és elemzések alapján az érdeklődés középpontjába az FN növekvő népszerűsége került.

A FRONT NATIONAL MEGÚJULÁSA

Ez a párt, a Jean-Marie Le Pen által 1972-ben alapított szélsőjobboldali politikai formáció látványos változáson megy át az utóbbi hónapokban. Az 1980-as évek közepéig csak marginális, radikális nacionalista, antiszemita elveket magának való, alig néhány tízezer főt magával ragadó párt az első jelentős meglepetést 1984-ben okozta. Ekkor váratlanul milliós szavazótáborra tett szert. Ezt a hirtelen előretörést többek között François Mitterrandnak, az akkori elnöknek köszönhette, aki a párt népszerűsítését és a médiában való markánsabb szereplését is támogatta annak érdekében, hogy általa a jobboldal megosztottságát növelje, s saját és a PS hatalmát biztosítsa. A Jean-Marie Le Pen vezette párt az így szerzett előnyöket végeredményben egészen sikeresen tudta kamatoztatni, és a több milliósra duzzadt szavazótábor hosszú időre sikerült megőriznie, elsősorban a rendszerrel szembenállók köreire támaszkodva.⁷ 2002 után azonban úgy tűnt, hogy az FN vesztett a lendületéből. Le Pen a sikertelenségek után és korára való tekintettel⁸ 2009 szeptemberében hivatalosan is bejelentette, hogy a következő évben véglegesen megválnak pártja vezetésétől. Az elnöki posztért legkisebb lánya, Marine Le Pen és Bruno Gollnisch, a párt két elnökhelyettese indult. A 2011. január 16-án Toursban tartott tisztújító nagygyűlésen az előbbi nyert.

Marine Le Pen, átvéve apja helyét, azonnal hozzálátott a pártról alkotott kép „ördögtelenítéséhez”, szalonképebbé tételéhez, modernizálásához. Többek között ismét felmerült a párt átnevezésének gondolata is.⁹ A korábbi, sokszor durva, provokáló

6 Lásd pl. a Dominique Reynié professzorral 2010 decemberében a *Le Journal du Dimanche*-ben készült interjút: „Marine Le Pen serait un danger pour Nicolas Sarkozy en 2012”. *Lejdd.fr*, <http://www.lejdd.fr/Election-presidentielle-2012/Actualite/Marine-Le-Pen-serait-un-danger-pour-Nicolas-Sarkozy-en-2012-interview-241875/>, 2010. december 10.

7 Lásd pl. a francia szélsőjobboldal témakörét alaposan feldolgozó Szűcs Anita doktori értekezésének vonatkozó részeit: Szűcs Anita: „Az »exception française« erodálódása és a megváltozott francia nagyhatalmiság. Franciaország kettős válsága”. *Corvinus Egyetem*, http://phd.lib.uni-corvinus.hu/14/1/szucs_anita.pdf, 2006.

8 Jean-Marie Le Pen 1928-as születésű.

9 Marine Le Pen már 2010-ben, az FN elnöki posztjáért folytatott kampányában is felvetette ezt az ötletet. L. „Un nouveau nom pour le FN”. *L'express.fr*, <http://www.lexpress.fr/actualite/indiscret/un->

stílus helyett, a súlypontokat áthelyezve, szelídebb formában tálalja az FN programját. Megpróbál minden lehetőséget felhasználni arra, hogy pártja nagyobb elfogadottságra tegyen szert és – pl. a médiában is állandó szereplővé válásával¹⁰ – a közfigyelmet magára vonja. Ennek ékes példájaként 2011. március 15-én, Lampedusa szigetén az észak-afrikai menekültek tábora előtt azt hangsúlyozta, hogy a bevándorlás ügye nem a rasszizmusról szól, hanem alapvetően gazdasági probléma.¹¹ Marine Le Pen 2011. március 8-ra – pártja történetében korábban elképzelhetetlen módon – a párizsi zsidó rádió (Radio J) adásába is meghívást kapott. Az interjúra azonban nem került sor, mert ezt a tervet olyannyira támadták, hogy le kellett mondani a megvalósításáról.¹² Marine Le Pen felháborodottan diszkriminációról beszélt, és az adást megghiúsító zsidó szervezetek ellen feljelentést tett. A feszültségek csökkentése érdekében végül – 2011. március 30-án – egy magánkézben lévő izraeli rádióban kapott szót.¹³

Marine Le Pen offenzívája sikeresnek tűnik, mert pártja a kantoni választásokon is jó eredménnyel szerepelt. Továbbá azt is elérte, hogy a francia közélet szereplői politikájuk alakításában kénytelenek az FN lépéseit folyamatosan figyelembe venni. A kantoni választások első fordulójában, 2011. március 20-án (csupán 45%-os részvételi arány mellett) 15,23%-ot ért el, alig lemaradva az UMP 17,01%-os eredményétől. Ez a fejlemény különösen a kormányzó párt számára tette ismételten nyilvánvalóvá, hogy támogatottságuk jelentős mértékben csökkent. Hiába próbálta a választási eredményeket Claude Guéant belügyminiszter – némi manipulációval – megszépíteni, az UMP keserűen és belső feszültségekkel terhelve nézhetett a második forduló elé. Arra azonban, hogy hogyan akadályozzák meg az FN jelöltjeinek a megyei közgyűlésekbe való beválasztását, nem született közös stratégia. Jean-François Copé, az UMP főtitkára és Nicolas Sarkozy is a „*ni-ni*” taktikát hirdette – azaz arra biztatta az embereket, hogy ne szavazzanak se a PS, se a szélsőjobboldal jelöltjeire. Ezzel szemben a miniszterelnök, François Fillon csak az FN-re adandó voksoktól óvta a kormányzóerők szavazótáborát, és számos képviselő nyíltan vallotta, hogy a szocialista jelöltet fogja támogatni.

A második forduló, amelyre 2011. március 27-én, rekord arányú távolmaradás mellett¹⁴ került sor, végül a vártnál kevesebb meglepetést hozott. A PS, sok kantonban csak hajszálnyival ugyan, de győztesként került ki a megmérettetésből (35,74%). Az UMP 20,32%-kal a második helyen végzett, míg az FN csak a harmadik helyen (11,63%-kal). A választást követően a baloldal hatvankettő, a jobboldal harmincnyolc megyét irányít. Az FN – története során először – két helyen is megszerezte a szavazóközlétsben a

[nouveau-nom-pour-le-fn_851361.html](#), 2010.március.1.

10 Marine Le Pen sűrű médiaszerepléseiről l. A *Front National* honlapján a multimédia rovatot: www.frontnational.com.

11 Az eseményről készült videófelvétel: *Le Parisien.fr*, http://www.leparisien.fr/diaporama-videos/index.php?source=home&sig=iLyROafzBtI&pub=16838&rub=par:www:faits_divers, 2011. március 15.

12 „Sous la pression Radio J annule l’interview de Le Pen”. *Le Figaro.fr*, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/03/09/01002-20110309ARTFIG00676-sous-la-pression-radio-j-annule-l-interview-de-le-pen.php>, 2011.március 9.

13 „Marine Le Pen à la radio israélienne le FN n’est pas antisemite”. *Le Monde.fr*, http://www.lemonde.fr/politique/article/2011/03/30/marine-le-pen-a-la-radio-israelienne-le-fn-n-est-pas-antisemite_1500605_823448.html, 2011.március 30.

14 A szavazati joggal rendelkezők 46%-a vett részt a választásokon.

többséget, amely már önmagában is egy jelentős eredménynek mondható. Nem véletlen, hogy Marine Le Pen örömmel nyugtázta pártja kivételes megerősödését, amely tendenciával a választást követő napokban a francia és a nemzetközi sajtó is élénken foglalkozott. Ha az FN országos eredménye nem is tűnik különösen kiemelkedőnek, és tudvalevő, hogy több helyen még csak jelöltet sem tudott állítani, nem szabad szem elől téveszteni, hogy abban a négyszázhárom kantonban viszont, ahol bejutott a második fordulóba, a párt eredménye már 45% fölött van, ráadásul úgy, hogy a két forduló között eltelt időben közel kétszeresére tudta növelni a szavazóinak a számát. Mindezek mellett, a 2011. március 23-án és 24-én végzett közvélemény-kutatás szerint¹⁵ a francia lakosság körében is jelentősen megnőtt a korábban megbélyegzett szélsőjobboldali párt elfogadottsága.

AZ UMP HELYZETE

Az FN látványos előretörése mögött azonban a Marine Le Pen által képviselt generációváltás és új, szalonképesebb stílus mellett egyéb okok is felfedezhetőek. A gazdasági válság nyomán kiéleződő szociális nehézségek egyre nagyobb elégedetlenséget szülnek, amely sokakat sodor a radikális ellenzék, így az FN felé is.¹⁶ A jelenlegi állami vezetőkkel és leginkább Nicolas Sarkozy politikájával szembehelyezkedők tábora lényegében folyamatosan növekszik, és ebből különösen jól tud profitálni a szélsőjobboldal. A francia köztársasági elnök nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és az olyan témákban, amelyek az FN támogatói számára különösen fontosak, mint például a bevándorlás és az azzal kapcsolatos kérdések, lényegében minden kísérlete zátonyra futott.

A kormányzó párt – Nicolas Sarkozy kezdeményezésére – hiába próbálta szigorítani a belbiztonsági törvényeket – különös tekintettel az emigráns bűnelkövetőkre –, az Alkotmányos Tanács (*Conseil Constitutionnel*) már az enyhébb változat számos intézkedésével szemben is vétót emelt.¹⁷ Az észak-afrikai forradalmak kapcsán a bevándorlók számának drasztikus növekedésétől féltő francia társadalom számos tagja inkább a radikális megoldások mellett áll ki, ami szintén a szélsőségesebb politikai erők malmára

15 A BVA-Absoluce közvélemény-kutató cég 2011. március 28-án közzétett felmérése szerint a franciák 52%-a az FN-t a többi párttal egyenrangúként kezelné. Ez a szám 2010 szeptemberében még 42% volt. Ez a változás is jól mutatja, hogy Marine Le Pen elnökségével a párt valóban egyre elfogadhatóbbá válik a szélesebb társadalmi rétegek számára. „Front National un parti comme les autres pour un majorité de 52%”. *France-info.fr*, <http://www.france-info.com/france-politique-2011-03-28-front-national-un-parti-comme-les-autres-pour-une-majorite-de-524650-9-10.html>, 2010.március 28.

16 Nem véletlen, hogy Marine Le Pen pártjának nem csupán a jobb-, hanem a baloldalról is sikerül támogatókat találnia. Két szokatlan eset is történt a közelmúltban, amely ezt jól példázza. 2011 februárjában Moselle megye egyik szakszervezeti (*Confédération générale du travail*, CGT) vezetőjét ítélték el, márciusban pedig a *Force Ouvrière* szakszervezet Nord-Pas-de-Calais megyei vezetője kapott büntetést, mert mindketten az FN jelöltjeként indultak a kantoni választásokon. „Une responsable FO sanctionnée”. *Le Figaro.fr*, <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2011/03/09/97001-20110309FILWWW00662-une-responsable-fo-sanctionnee.php>, 2011.március 9.

17 Lásd pl.: „Le Conseil Constitutionnel censure la loi de sécurité intérieure”. *Le Point.fr*, http://www.lepoint.fr/medias/le-conseil-constitutionnel-censure-la-loi-de-securite-interieure-11-03-2011-1305191_260.php, 2011.március 29.

hajtja a vizet. Sarkozy hiába próbálkozik – többek között – az egyre nagyobb teret nyerő iszlám szigorúbb keretek közé szorításával (például a burka betiltásával vagy az államot és a vallást szétválasztó laicizmus-koncepció megvitatását kezdeményező konferencia tervével), a valóságban úgy tűnik, ezzel is inkább a vele szembenállók táborát sikerül tovább növelnie.¹⁸ 2011. március végén a közvélemény-kutatások adatai szerint a jelenlegi köztársasági elnök a 2012-es választásokon csupán a negyedik esélyes lehet. A PS vélhető jelöltjei, Martin Aubry és Dominique Strauss-Kahn, illetve az FN vezetője is megelőzi. A felmérésből az is kiderül, hogy a Marine Le Pen pártját támogatók több mint 70%-a szembehelyezkedik Sarkozyval.¹⁹

Az FN előretörésének ténye 2011 márciusában, egy évvel az elnökválasztások előtt, maradéktalanul beindította a kampányt, amely eredményét tekintve egyelőre teljesen kiszámíthatatlan, mégis szinte kizárt, hogy Marine Le Pen győzedelmeskedjék.

18 A négy nagy világvallás vezetője által felállított *Conférence des responsables de cultes en France* (A franciaországi vallási vezetők konferenciája, CRCF) egyértelműen elutasította ezt a kezdeményezést. Az UMP-n belül is ellentéteket váltott ki az ötlet. Ennek ellenére Nicolas Sarkozy nem tett le erről az elképzeléséről. „Laïcité: les grandes religions désapprouvent le débat”. *Le Figaro.fr*, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/03/29/01002-20110329ARTFIG00786-laicite-les-grandes-religions-desapprouvent-le-debat.php>, 2011. március 29.

19 A felmérés szerint a különböző variációk figyelembe vételével, az egyes jelöltek számára legkedvezőbb esetben Martin Aubry a szavazatok 23, Dominique Strauss-Kahn 29, Marine Le Pen 20, Nicolas Sarkozy pedig 19%-át kapta volna, ha március 26-án tartották volna az elnökválasztásokat. „Présidentielle 2012, un sondage donne Sarkozy battu dès le premier tour”. *Le Parisien.fr*, <http://www.leparisien.fr/flash-actualite-politique/presidentielle-2012-un-sondage-donne-sarkozy-battu-des-le-premier-tour-29-03-2011-1383999.php>, 2011. március 28.